

НА ИЗВОРУ ПЕСМЕ

МИЛЮРАД Р. БЛЕЧИЋ: »Како се рабала југословенска револуционарна поезија«. Изд. БИГЗ, Београд 1979. године

Да би био у стању да вреднује поезију, критичар је мора не само познавати већ и волети. Својим досадашњим написима о песништву, а поготово својом монографијом о делу Десанке Максимовић (1971. године), Милорад Р. Блечић се профилисао као један од ретких залубљеника поетског казивања; при том је Блечићева књига »Отворене речи« (1977.) показала да се ова критичарева симпатија спреже са његовим изостреним смислом за полемику. По свој прилици, та иста симпатија побудила је Блечића да прошири ново издање свог антологијског избора »Како се рабала југословенска револуционарна поезија«.

Године 1973, прво издање саржавало је песме педесеторице стваралаца; сада, у другом издању, истим песмама су додати стихови још петнаесторице осталих, критичара других аутора. Биће да је аутологичар на тај начин хтео да обогати оно »вишегласје« које је један од поменутих аутора, наиме Радомир Андрић, унео у своју песму »Револуцију, читанко вековита«. Таквим обогаћивањем, Блечић је појачао не само волумен ове књиге већ и њен квалитет, будући да је у свој проширени избор уврстио остварења неких челних песника, као што су Отон Жупанчић, Блаже Конески, Слободан Марковић, Радо-

ван Благојевић, Хасан Мерџан. У исто време, када се радило о српскохрватском преводу песама Шопова, Конеског и Мерџана, можда је састављач антологије могао наћи адекватније препеве, који би читаоца спонтаније и дубље увели у песников унутрашњи свет. На сваки начин, ново издање Блечићеве књиге употпуњује спектар нашег револуционарног песништва.

Очигледно, ту се боја поезије спаја са бојом револуције, дајући целом том песништву један особени, непоновљиви колорит. Док је Хегел мислио да уметност врхуни у поезији, Маркс је држао да досадашња повест достиже свој зенит у револуцијама. Обе кулминантне тачке додиривале би се у револуционарном песништву. Нужност и пристност овога додира бива потенцирана у песми револуционарног рата. Песници су неопходност војевања осетили као неопходност одговарајућег, милитантног израза. Стога је и Десимир Благојевић узвикнуо: »Не могу тешко бреме суза вући — ора је дошла да се мора тући«.

Из истог разлога, Блечић је одабрао, углавном, оне песме што их је надахнуо револуционарни рат. Али, он је имао слуша и за ону поетску реч која објављује да револуција прелази са ратних попршта на мирнодонска радништа. Таква реч

звони у следећем стиху Весне Парун: »Република није празник, она је трудан живот«. Штавише, врата Блечићеве антологије отворила су се пред далекосежним сазнањем да топови револуције теже да ућуткају топове уопште: »Људи се буде без оружја« (Стеван Раичковић).

Преносећи се из ратног времена у доба мира, револуционарни пламен није се угасио у једном пролазном тренутку, него је наставио да зрачи у будућност и трајност. Веома луцидно, Радомир Андрић је увидео да се у светлости тог огња обелодањује трајније човеково биће. Отуда, за њега револуција је »читанка вековига«.

Уколико оглашава садржину те »читанке«, револуционарна поезија живи не само због своје револуционарне инспирације, већ и због своје аутономне поетске вредности, која може да се укотви у људској меморији. С обзиром на то, Блечић је прихватио мисао Ива Андрића да »сећања имају снагу живота«. По нашем критичару, једна песма би утолико вредела, уколико би се дала памтити. То се може рећи за многе песме у његовој антологији.

Што се тиче ове друге, њена специфичност била би одређена састављачевим настојањем да проникне у само порекло преzentованих песама. Питање тог порекла је релевантније за револуционарну поезију него за ма коју другу врсту песништва. Јер, револуција убрзава темпо свих животних кретања, па и поетског стварања; самим тим, она скраћује интервал између клијања и цветања поетске речи. У свом склопу и садражју, револуционарна песма носи свеж, непосредан траг свога порекла. Осетивши то, Блечић је покушао да осветли историјску

и психолошку генезу песама, од носно њихову »песничку и историјску стварност« (како то он каже). Током овог изванредног покушаја, испитујући писане изворе и живе сведоке, а пре свега исказе самих аутора, он је навео (поред осталог) и податак Григора Витеза да му је набујала Суња однела прву верзију песме »Сан бораца у зору«.

Прелазећи са историјског порекла песме на њену психолошку генезу, Блечић је у овој последњој уочио извесну унутарњу нужност, коју, независно један од другог, потврђују водећи песници попут Раичковића и Конеског (»Песму сам морао написати«, изјављује Раичковић). Изгледа, дакле, да се историјска нужност револуционарног чина сублимише у стваралачку нужност његовог поетског израза. То је она дубока истина, коју открива Блечићева књига када показује »како се рабала југословенска револуционарна поезија«. Вероватно је да изложену истину неће моћи да пренебрегне ни књижевна историја ни психологија стварања, а понајмање студија наше револуционарне књижевности.

Наравно, критичкој анализи неће измаћи неки минуси Блечићевог дела. Тако ће она запазити да би револуционарна поезија била комплетније представљена у том делу, када би оно укључило и Ђопићев лирски хумор. При свему томе, имајући на уму да састављање антологије у нашем времену личи на квадратуру круга, сада се може закључити да Блечићев антологички подухват презентује најтрајније вредности поезије о револуционарном рату. Утемељена у тим вредностима (на пример, у потресном »Сусрету« Матеја Бора), ова поезија опстоји и делује баш као поезија.

ПОРЕКЛА
ОК БОРА